ĠORĠ PISANI

- il-Poeta Għawdxi li għadu ħaj f'qalb l-Għawdxin

B'tifkira ta' għeluq l-ewwel sena mit-twaqqif tal-mafkar monumentali lil Ġorġ Pisani, id-direzzjoni ta' "Il-Ħajja f'Għawdex" talbet lin-Nutar Dr. Paul Ġorġ Pisani, iben il-poeta, biex jagħtina xi tagħrif bijografiku.

It-Tfulija.

Ġorġ Pisani twieled ir-Rabat, Għawdex fis-6 ta' Mejju 1909, minn Pawlu, Għawdxi u negozjant ta' l-inbid u Teresa nee' Calleja, Maltija, li kienet tgħix Għawdex flimkien mal-familja tagħha. Għex it-tfulija tiegħu f'dar kbira fi Triq it-Tiġrija, illum magħrufa bħala Triq ir-Repubblika, li hija tista' tgħid l-arterja prinċipali tal-gżira. Fi żmienu it-toroq kienu *playground* għat-tfal u Triq it-Tiġrija ma' kenitx eċċezzjoni. Ma kienx hemm it-traffiku tal-lum! Interessanti l-fatt li fir-rumanz tiegħu "Beraq u Qawsalli" (1976), Pisani jsemmi l-wasla ta' l-ewwel karozza tan-nar f'Għawdex, fatt li huwa kellu x-xorti li jara b'għajnejh stess. Rigward il-logħob tat-tfulija, missieri kien iħobb isemmi li l-aktar logħba li kienu jieħdu pjaċir biha kienu li jilgħabu "tal-knisja" u għaldaqstant kienu jimitaw id-diversi purċissjonijiet li kienu jgħaddu f'dawk iż-żmenijiet minn Triq it-Tiġrija. F'dar faċċata tad-dar ta' Pisani kien hemm dar oħra li kellha l-art miksija bl-injam. Fuq dan il-palk improviżat, Pisani kien jidderieġi wkoll xi dramm ivvintat dak il-ħin stess, u l-povri "atturi" tiegħu kienu mistennija jitgħallmu l-battuti tagħhom dak il-ħin stess, kif joħorġu mill-immaġinazzjoni fertili tiegħu!

Bieb ma' bieb ma' Pisani kienet toqgħod il-familja ta' zitu, oħt ommu u tewmija magħha, Eliża miżżewġa lil Dottor Nicolo` Tabone. Il-ħitan tal-ġonna tad-dar tagħhom kienu baxxi ħafna u għalhekk it-tfal kienu jaqbżu l-ħitan u jmorru jilgħabu għand xulxin. Wieħed mill-kumpanni tal-logħob ta' Pisani kien kuġinuh, Ċensinu Tabone, li eventwalment laħaq President tar-Repubblika ta' Malta.

Is-Sejħa Reliġjuża.

Fl-adoloxxenza, Pisani ħass is-sejħa reliġjuża u beda n-novizzjat mal-Patrijiet Franġiskani Kapuċċini. Fl-Ordni Franġiskan, Pisani kellu l-isem ta' Fra Alipju. Hemmek huwa għamel studji avvanzati fil-letteratura klassika u t-teoloġija. Kien f'dan iż-żmien li huwa beda jikteb poeżiji bil-Malti fir-rivista tal-Franġiskani Kapuċċini "L-Immakulata". Iżda dan ma' kienx l-ewwel attentat għall-kitba tal-poeżija ta' Pisani. Huwa stess jistqarr li l-ewwel attentat ta' poeżija tiegħu kienet "sunett" tal-festa fl-okkażjoni tal-festa ta' l-Assunta. Kien għamillu inkoraġġiment sabiex jikteb, il-mibki Monsinjur Arċidjaknu Luiġi Vella, rumanzier, poeta, teologu u kittieb Għawdxi.

It-Tagħlim u l-Ħidma fil-Gwerra

Wara li ħalla l-kunvent, Pisani beda l-karriera tiegħu ta' għalliem. F'dan iż-żmien huwa ikkolabora ma' E.B. Vella fid-Dipartiment ta' l-Edukazzjoni biex jinġabar materjal didattiku għat-*text books* tal-Malti "Ġabra ta' Ward" li ġew stampati fl-*Oxford University Press* fl-1930. Pisani nħatar l-ewwel surmast tal-Malti fil-Liċeo t'Għawdex fl-1935. Kien f'dan l-istess żmien li Ġorġ Pisani introduċa l-istudju tal-Malti fis-Seminarju t'Għawdex u fl-1936 introduċa t-tagħlim tal-Malti lill-għalliema li kienu qegħdin jattendu l-*Post Certificate Course*.

Fl-eqqel ġranet tal-gwerra, fl-1940 kien imsejjaħ Malta sabiex jaħdem fid-Dipartiment ta' l-Informazzjoni. Hemmek huwa ħadem bħala traduttur u ko-editur tal-ħarġa Maltija ta' l-*Information Service Bullettin.* Din il-ħidma ġiet imsemmija mill-kittieb Ingliż Francis Gerard fil-ktieb tiegħu *Malta Magnificent,* stampat f'Londra fl-1943. Matul dan iż-żmien, Pisani għallem ukoll it-Taljan u l-Malti fl-iskola sekondarja tal-bniet fil-Belt Valletta u introduċa l-istudju tal-Malti lill-istudentessi tal-Kunvent tas-*Sacred Heart* f'San Ġiljan.

Fl-1942 kien maħtur *Assistant Information Officer* għal Għawdex. Huwa fetaħ *Information Bureau* kważi fl-irħula kollha t'Għawdex. Kien fi żmien il-gwerra li Pisani kellu sehem kbir fil-ġabra tal-qamħ mingħand il-bdiewa Għawdxin, meta il-provvisti ta' l-ikel f'pajjiżna kienu qabdu t-triq tan-niżla u pajjiżna kien ser iċedi lill-għadu. Bil-kelma ħerqana u konvinċenti tiegħu f'*meetings* imsejħa għal t'apposta fil-pjazzez ta' l-irħula t'Għawdex, Pisani rnexxielu jipperswadi lill-bdiewa jċedu l-qamħ prezzjuż tagħhom lill-Gvern sabiex tiġi evitata disfatta nazzjonali. Dan kollu Pisani fakkru fil-ktejjeb "Il-Ġabra tal-Qamħ" (1945).

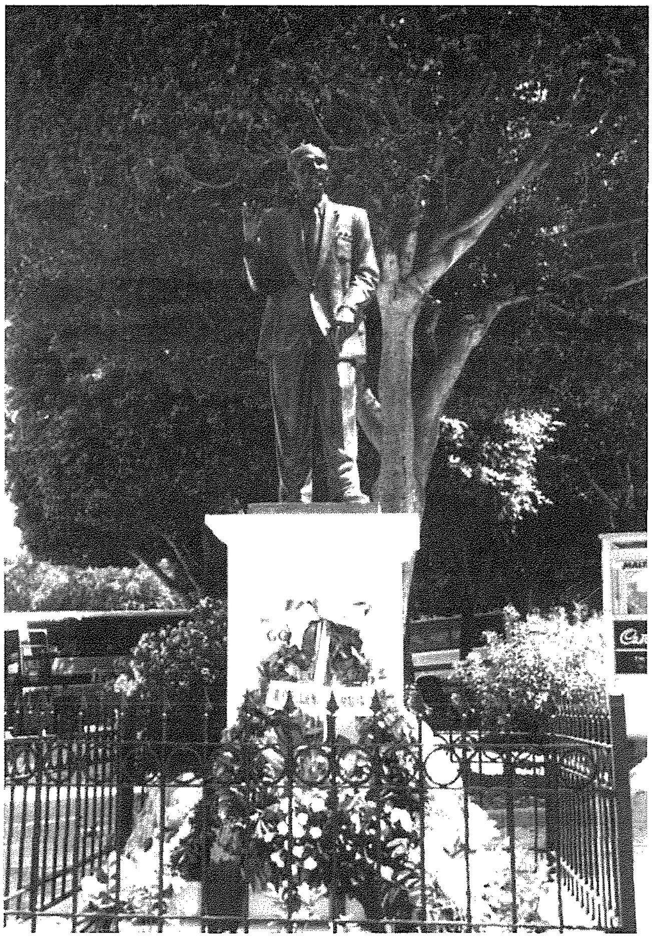

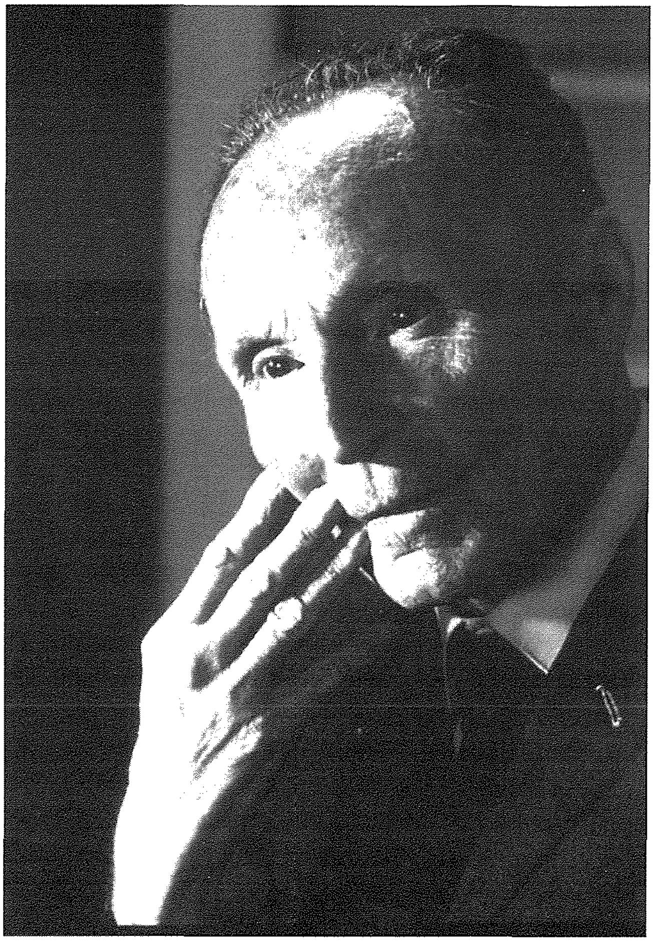

Ħidma fid-Dipartiment ta' l-Informazzjoni wara l-Gwerra

Wara tmiem il-gwerra, Pisani reġa' beda t-tagħlim tal-Malti, Reliġjon, Storja u Latin fil-Liċeo t'Għawdex u baqa' jaħdem ukoll fid-Dipartment ta' l-Informazzjoni. Huma ħafna dawk li għadhom jiftakru l-*filmshows* li huwa kien jorganizza wara nżul ix-xemx fil-pjazzez t'Għawdex sabiex jeduka l-poplu u jżommu aġġornat dwar il-ġrajjiet kurrenti. Fil-Banca Giuratale fir-Rabat, Għawdex, fetaħ uffiċċju ċentrali b'kamra għall-qari attrezzata ħafna fejn wieħed kien isib jaqra ġurnali, rivisti u kotba dwar suġġetti varji. Fuq inizjattiva tiegħu wkoll kienu stallati l-*loudspeakers* tar-Rediffusion fil-pjazzez t'Għawdex mnejn il-poplu kien jisma' l-aħbarijiet u l-avviżi tal-Gvern. Pisani kien ukoll wieħed mill-pijunieri tax-xandir f'Għawdex. Huwa kien introduċa sistema ta' xandir minn Għawdex għal Għawdex permezz ta' sistema rudimentali li kienet taħdem bil-linji tat-telephone u kien wieħed mill-pijunieri tal-programm t'Għawdex fuq ir-radju nazzjonali, liema programm għadu jixxandar sal-lum.

F'dan iż-żmien id-Dipartiment ta' l-Informazzjoni kellu taħt il-ġurisdizzjoni tiegħu wkoll it-turiżmu. Ġorġ Pisani wettaq ħidma sfieqa f'dan il-qasam billi rewwaħ fuq ix-xrar tat-turiżmu li kien qiegħed jaqbad bil-mod wara l-gwerra. Huwa dawwar personalment ma' Għawdex bosta personalitajiet importanti u aġenti ta' l-ivvjaġġar li kienu qegħdin jiskopru lill-Għawdex. Mill-uffiċċju tiegħu, Pisani laqa' lit-turist f'Għawdex, ipprovdielu mapep u materjal ieħor stampat ta' informazzjoni, kif ukoll kull għajnuna li t-turist kien jeħtieg f'dawk iż-żmenijiet meta ma kienx hawn l-istrutturi turistiċi li hawn llum.

Awtur Prolifiku

Il-kitba tal-poeżija u l-proża ta' Ġorġ Pisani malajr ġibdet l-attenzjoni ta' l-istudjużi Maltin ta' dik il-ħabta, fosthom Dun Karm, Sir Temi Zammit, il-Professur Monsinjur Pietru Pawl Saydon, u l-Professur Patri Anastasju Cuschieri O.C. Fl-1946, ismu kien diġa' jidher fl-"*Encyclopaedia of Literature*" ippubblikata dik is-sena fi New York.

Ġorġ Pisani ippubblika tmien kotba ta' poeżiji, l-aktar magħrufa huma bla dubju "L-Għid taż-Żgħożija" (1945), "Il-Waltz tad-Dellijiet" (1951), "Melodiji u Kuluri" (1953), u "It-Trijonf tal-Paċi u Poeżiji Oħra" (1984). Wara mewtu, fis-sena 2000, il-Professur Oliver Friggieri stampa antoloġija mill-kotba kollha ta' Pisani bl-isem "Ġorġ Pisani - Poeżiji". Id-drammi ippubblikati huma sitta: "Il-Ġabra tal-Qamħ" (1945); "Is-Sengħa ta' l-Imħabba" (1945); " L-Għanja tar-Rebbiegħa" (1947); "Il-Kewkba" (1949); "Apoteosi" (1978); u "Is-Sigriet ta' Suor Kristina" (1978). Ġorġ Pisani ippubblika wkoll ġabra waħda ta' novelli bl-isem "Għoxrin Novella" (1946) u ġabra ta' *essays* bl-isem "Evviva l-Ħajja!" (1963).

Ġorġ Pisani ħallilna wkoll żewġ rumanzi, wieħed bl-isem: "Beraq u Qawsalli" (1976) u ieħor bl-isem: "Żerniq fuq l-Għoljiet" (1982). Dawn it-tnejn inqraw diversi drabi minn Charles Arrigo fuq ir-radju nazzjonali u kull darba kellhom udjenza kbira li segwiethom. Pisani kien ukoll studjuż tal-folklor u l-istorja ta' pajjiżna. Huwa ippubblika żewġ ġabriet ta' leġġendi Għawdxin, l-ewwel waħda bl-isem: "Għawdex Joħlom fil-Leġġendi" (1980) u l-oħra bl-isem "Mill-Gżira tal-Ħolm" (1995). Wara mewtu, ġie ippubblikat "Id-Duwa tal-Maddalena" (2000), ġabra ta' tagħrif folkloristiku.

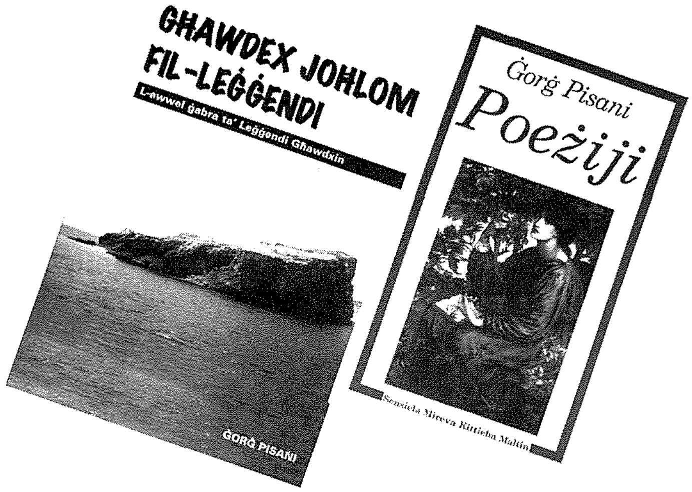

Rispett

Ġorġ Pisani miet fl-24 ta' Frar 1999. Kemm kien rispettat f'ħajtu Ġorġ Pisani, wieħed seta' jarah fil-funeral tiegħu fil-Bażilika ta' San Ġorġ tar-Rabat, Għawdex. Fil-funeral tiegħu kkonċelebraw wieħed u sittin saċerdot u l-kongregazzjoni tmexxiet mill-E.T. il-President ta' Malta Dr. Ugo Mifsud Bonnici. Għaliha attenda wkoll il-Prim Ministru, l-Ispeaker tal-Kamra tar-Rappreżentanti, il-Ministru Għal Għawdex, membri parlamentari Għawdxin, is-Sindku tal-Belt Victoria, u bosta sindki oħra, il-Maġistratura Għawdxija, il-Kummissarju tal-Pulizija, u bosta Għawdxin u Maltin.

F'ħajtu Pisani rebaħ bosta konkorsi u premijiet letterarji, speċjalment dawk mnedija minn "Leħen il-Malti" u mill-"Pronostku Malti" bejn is-snin 1931 u 1935. Huwa ngħata l-premju governattiv "*Malta Literary Award*" fl-1977 għall-ewwel rumanz tiegħu "Beraq u Qawsalli" u fl-1983 għat-tieni rumanz tiegħu "Żerniq Fuq l-Għoljiet". Fl-1983 ingħata il-premju internazzjonali "*Citta' di Valletta*". Fl-1986 inħatar membru għal ħajtu ta' l-"Għaqda Poeti". Il-Gvern Malti onorah bil-"Midalja Għall-Qadi tar-Repubblika" fl-1992, filwaqt li l-Kunsill Lokali tal-Belt Victoria onorah bl-unur "Ġieh il-Belt Victoria" fl-1997.

Mafkar f'ġieħ Ġorġ Pisani.

Nhar is-Sibt 23 ta' Ġunju 2001, il-President ta' Malta, l-E.T. Professur Guido de Marco, kixef mafkar fil-bronż ta' Pisani fi Triq Putirjal, ir-Rabat, Għawdex. Il-mafkar huwa xogħol l-artist Għawdxi, l-Kavallier Alfred Camilleri Cauchi u nħadem fil-bronż fil-funderija "Bonvicini" ta' Verona, l-Italja. Il-mafkar sar b'inizjattiva komuni tal-Kunsill Lokali tal-Belt Victoria, Għawdex u l-Kumpless tal-Liceo "Ninu Cremona" tar-Rabat, Għawdex bl-għajnuna ta' bosta entitajiet, ditti u persuni privati. Għaċ-ċerimonja, minbarra l-President tar-Repubblika u s-Sinjura De Marco, attendew fost l-oħrajn il-Prim Ministru u s-Sinjura Fenech Adami, l-Ispeaker u s-Sinjura Tabone, il-Ministru għal Għawdex u s-Sur Debono, il-Kap ta' l-Oppożizzjoni, is-Sindku tal-Belt Victoria u s-Sinjura Cassar, Presidenti Emeriti, membri parlamentari, sindki, rappreżentanti ta' għaqdiet letterarji u ċiviċi, u ċittadini Għawdxin u Maltin. Waqt iċ -ċerimonja tal-ftuħ sar fost l-oħrajn diskors importanti ħafna mill-Professur Oliver Friggieri, Kap tad-Dipartiment tal-Malti fl-Universita' ta' Malta, li ddeskriva fost l-oħrajn l-element pożittiv fil-poeżija ta' Pisani is-sens ta' ferħ, anke meta l-poeta jinsab imnikket. Friggieri tkellem ukoll dwar il-patrijottiżmu fil-poeżija ta' Pisani, kif ukoll dwar ir-rispett li bħala poeta jixraqlu Pisani. Friggieri ikkonkluda li għalkemm il-poeta ma huwiex ta' xi benefiċċju ekonomiku speċjali lill-pajjiż, il-fatt li l-awtoritajiet kollha tal-pajjiż kienu preżenti juri kemm huwa grat il-pajjiż lejn Pisani u xogħolijietu. Diskorsi oħra saru minn Carmel Attard, il-president tal-kumitat organiżżattiv, mill-Ministru għal Għawdex, mis-Sindku tal-Belt Victoria u minn iben il-poeta. Il-President ta' Malta fakkar kif Ġorġ Pisani jista' jitqies bħala l-ewwel *guide book* t'Għawdex, ix-xogħolijiet tiegħu huma innu ta' tifħir lill-Għawdex u kienu strumentali sabiex Għawdex isir tant magħruf u maħbub mill-Maltin u mill-barranin. Il-mafkar tbierek mill-Isqof t'Għawdex, Monsinjur Nikol Ġuzeppi Cauchi. Matul is-serata nqraw ukoll xogħolijiet ta' Pisani u kien hemm ukoll kant mill-kor "Laudate Pueri". Qabel il-programm, il-Banda Ċittadina "La Stella" immarċjat mit-Teatru Astra għal Triq Putirjal filwaqt li l-Banda tal-Forzi Armati ta' Malta immarċjat mill-Kumpless Ninu Cremona sa' Triq Putirjal. L-istess banda daqqet bċejjeċ mużikali waqt il-programm, li nġieb fi tmiemu bl-"Innu lill-Għawdex" miktub minn Pisani stess u mużikat mill-Professur Joseph Vella, u bl-Innu Nazzjonali. Dan il-mafkar huwa tislima kontinwa tal-Għawdxin lill-aqwa poeta tagħhom.

John Portelli Ent. Ltd.
IATA
ACCREDITED AGENT
The Agent for all your Travel Needs!!
7, INDEPENDENCE SQUARE, VICTORIA VCT 103, GOZO.
TEL: 56 12 12 - 56 12 13 FAX: 56 01 33
108, ST. JOHN STREET, VALLETTA VLT 10, MALTA.
TEL: 23 57 72 - 24 70 16 FAX: 24 75 36